

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового Інституту
педагогіки і психології

проф. С.М. Кондратюк

(підпис) (ініціали та прізвище)

« 28 » серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність **053 Психологія**
(шифр і назва)

програма **Практична психологія Першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти**

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією
НН Інституту педагогіки і психології
«28»серпня 2020 р

Голова к. психол. н., доц. Тарасова Т.Б.
(ПІБ, науковий ступінь, вч. звання)

Суми - 2020

Розробники:

Пухно С. В., к. психол. н., доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

Кузікова С.Б., д. психол. н., професор
ПІБ, науковий ступінь, вчене звання

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	вибіркова	
		Рік підготовки:	
4-й			
Семестр			
7-й			
Лекції			
28 год.			
Практичні, семінарські			
26 год.			
Лабораторні			
год.			
Самостійна робота			
64 год.			
Консультації			
2 год.			
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 120			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія конфлікту» є складовою вибіркового компоненту «Освітньо-професійної програми Практична психологія підготовки здобувачів вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні за спеціальністю 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки».

Метою вивчення дисципліни є забезпечення професійної підготовки майбутніх психологів у галузі конфліктології.

Основні **завдання** вивчення дисципліни наступні:

- набуття знань сучасної конфліктології, причин виникнення та характеристик конфліктів, їх різновидів, наслідків, структури та динаміки конфлікту;
- формування вмінь працювати з різними науковими джерелами з теоретичних та прикладних проблем сучасної конфліктології з метою їх аналізу та адаптації до потреб практики;
- ознайомлення з методами прогнозування, засобами регуляції та профілактики конфліктів;
- набуття знань сучасних психотехнологій вирішення конфліктів, зокрема, – медіації як особливого соціально-психологічного процесу переговорів за участю третьої нейтральної сторони;
- оволодіння комунікативними навичками конструктивної взаємодії з метою реалізації завдань професійної діяльності практичного психолога;
- формування вмінь організовувати і проводити різні просвітницькі заходи з проблем конфліктної взаємодії, розробляти та впроваджувати освітні програми з метою формування конфліктологічної компетентності представників різних соціальних груп;
- набуття вмінь добирати інформацію, методики і техніки роботи з урахуванням специфіки цільової аудиторії;
- формування внутрішньої професійної мотивації та норм професійної етики у фаховій діяльності практичного психолога.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія конфлікту» тісно пов'язана із таким дисциплінами, як «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія з практикумом», «Історія психології». Система знань загальних закономірностей і вікових особливостей формування та розвитку особистості людини, специфіки соціальної взаємодії, методів психологічного дослідження, забезпечують оволодіння студентами знаннями та уміннями з дисципліни «Психологія конфлікту», здатність майбутніх психологів ефективно розв'язувати завдання професійної діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною

РН 1. Знати основні концепції, теорії та методи дослідження сучасної конфліктології, вміти працювати з різними науковими джерелами, аналізувати отриману інформацію з метою реалізації практичних завдань професійної діяльності.

РН 2. Володіти знаннями психодіагностичних методів та організації і проведення наукового дослідження та вміти працювати з психодіагностичним інструментарієм з метою прогнозування та попередження конфліктів у різних соціальних групах.

РН 3. Знати особливості сучасних психотехнологій вирішення конфліктів та вміти їх реалізовувати в професійній діяльності.

РН 4. Вміти організовувати і проводити різні просвітницькі заходи з проблем конфліктної взаємодії, добирати інформацію, методики і техніки роботи з урахуванням специфіки цільової аудиторії.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100 А	Навчальна діяльність високої якості та відповідає всім вимогам, теоретичний зміст курсу засвоєно повністю, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані на високому рівні, всі передбачені програмою навчальні завдання виконані в повному обсязі. Вільне формулювання висновків та узагальнень, самостійне застосування знань в конкретних ситуаціях.
82 – 89 В	Навчальна діяльність високої якості, відповідає всім основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
74 – 81 С	Навчальна діяльність якісна та відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
64 – 73 Д	Навчальна діяльність якісна та відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, але недоліки несуттєві, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі види завдань виконані з помилками

60 – 63 E	Навчальна діяльність не відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно частково, певні практичні навички не сформовані, багато навчальних завдань, що передбачені програмою навчання, не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального
35 – 59 F	Навчальна діяльність низької якості, не відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, необхідні практичні навички не сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконано, або якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною
1 – 34 FX	Навчальна діяльність низької якості, не відповідає вимогам, теоретичний зміст курсу не засвоєно, необхідні практичні навички не сформовано, всі виконані навчальні завдання містять суттєві помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до будь-якого значимого підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль									Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2		РОЗДІЛ 3		РОЗДІЛ 4			
Т 1.1	Т. 1.2.	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 3.1	Т 3.2	Т 4.1	Т 4.2		100
Поточний контроль										
5	5	5	5	5	5	5	5	5	45	
Контроль самостійної роботи										
5	6	6	6	6	6	6	7	7	55	

5. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення "Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу", затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015). Для поточного контролю застосовуються наступні методи:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда (опитування на практичних заняттях: обговорення теоретичних питань, виконання та аналіз результатів психодіагностичних методик; розв'язання задач і вирішення проблемних ситуацій репродуктивного, конструктивного і творчого рівнів);
 - методи письмового контролю: тестові завдання; контроль виконання практичних завдань – лабораторного практикуму (проведення психодіагностичних методик та самоаналіз); контроль виконання завдань самостійної письмової роботи з проблемних питань дисципліни з експериментальною частиною та презентацією результатів авторського дослідження;
 - методи самоконтролю: самоаналіз, самооцінка.
- Підсумковий контроль – залік.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Конфліктологія як галузь наукового знання.

Тема 1.1. Значення конфліктології в системі сучасного наукового знання.

Конфлікт як предмет соціально-психологічного дослідження. Конфліктологія як галузь наукового знання. Об'єкт і предмет конфліктології.

Принципи і методи сучасної конфліктології. Зв'язок конфліктології з іншими науками. Історія розвитку конфліктології.

Тема 1.2. Конфлікт як соціально-психологічне явище.

Поняття «конфлікт» в сучасній психології. Теорії конфлікту. Функції конфлікту. Структурна модель конфлікту. Складові структури конфлікту та їх специфіка. Загальна класифікація конфліктів. Об'єктивні і суб'єктивні причини конфліктів.

Тема 1.3. Динаміка конфлікту. Стратегії поведінки в конфлікті.

Динаміка конфлікту, механізми розвитку. Етапи і фази конфлікту. Теорії механізмів виникнення конфліктів. Основні моделі поведінки особистості в конфліктній взаємодії. Стратегії поведінки учасників конфлікту. Двовірний модель стратегії поведінки в конфлікті Томаса – Кілмена. Характеристика основних стратегій поведінки.

Розділ 2. Психологічні причини конфліктів та особистість.

Тема 2.1. Психологічні причини конфліктів.

Протиріччя як джерело конфлікту. Психологічна несумісність як причина виникнення конфлікту. Особистісні причини конфліктів. Організаційно-управлінські причини конфліктів. Міжособистісна перцепція та виникнення конфліктів. Маніпуляції як причини конфліктів. Психологічна компетентність, зокрема, – конфліктна, як умова ефективної конструктивної міжособистісної взаємодії.

Тема 2.2. Внутрішньо-особистісні конфлікти.

Внутрішньо-особистісний конфлікт: поняття, види, моделі поведінки. Переживання як основа внутрішньо-особистісних конфліктів. Внутрішньо-особистісний конфлікт та адитивна поведінка. Внутрішньо-особистісний конфлікт і суїцидальна поведінка. Типи конфліктних особистостей. Умови, шляхи, способи подолання внутрішніх конфліктів.

Розділ 3. Конфлікти у різних сферах та формах взаємодії людей.

Тема 3.1. Міжособистісні конфлікти.

Різновиди міжособистісних конфліктів. Незадоволеність потреб як джерело конфліктної протидії. Конструктивна і деструктивна функція міжособистісних конфліктів. Когнітивний контекст конфліктів у міжособистісній взаємодії. Міжособистісні конфлікти в діяльнісному підході. Стадії, стратегії і тактики протидії у міжособистісних конфліктах. Особливості конфліктної поведінки на різних етапах онтогенезу. Гендерні особливості міжособистісних конфліктів.

Тема 3.2. Конфлікти в суспільстві, в різних сферах взаємодії людей

Сфери розгортання конфліктів. Сімейні конфлікти. Конфлікти у педагогічній взаємодії. Конфлікти в організаціях та у сфері управління. Політичні та економічні конфлікти в сучасних умовах. Міжетнічні конфлікти. Релігійні конфлікти. Конфлікти культур і духовних цінностей.

Розділ 4. Психологія попередження та управління конфліктами.

Тема 4.1. Превентивна психологія конфлікту.

Психодіагностика як засіб прогнозування конфлікту. Особливості та зміст превентивної психології конфлікту. Подолання конфліктогенів у спілкуванні. Психодіагностичні шляхи зниження рівня конфліктності особистості. Особистість керівника та конструктивність управлінських рішень у попередженні конфліктів.

Тема 4.2. Психотехнології управління конфліктами.

Психологічний контекст управління конфліктами. Стиль поведінки учасників як умова і засіб вирішення конфлікту. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті. Форми і стратегії завершення та вирішення (розв'язання) конфлікту. Психотехнології вирішення конфліктів. Медіація як процес переговорів за участю третьої нейтральної сторони як особливий соціально-психологічний процес, де провідна роль належить посереднику-медіатору.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Сам.р.		Лекції	Практ.	Конс.	Сам.р.
РОЗДІЛ 1. Конфліктологія як галузь наукового знання. Поняття про конфлікт та його значення в системі людських взаємин										
Тема 1.1. Значення конфліктології в системі сучасного наукового знання	12	2	2		8					
Тема 1.2. Конфлікт як соціально-психологічне явище	12	2	2		8					
Тема 1.3. Динаміка конфлікту. Стратегії поведінки в конфлікті	12	2	4		6					
РОЗДІЛ 2. Психологічні причини конфліктів та особистість										
Тема 2.1. Психологічні причини конфліктів	12	2	2		8					

Тема 2.2. Внутрішньо-особистісні конфлікти	14	2	2		10					
РОЗДІЛ 3. Конфлікти у різних сферах і формах взаємодії людей										
Тема 3.1. Міжособистісні конфлікти	12	4	2		6					
Тема 3.2. Конфлікти в суспільстві, в різних сферах взаємодії людей	16	6	4		6					
РОЗДІЛ 4. Психологія попередження та управління конфліктами										
Тема 4.1. Превентивна психологія конфлікту	14	4	4		6					
Тема 4.2. Психотехнології управління конфліктами	14	4	4		6					
Усього годин	120	28	26	2	64					

Теми лекційних занять

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. Конфліктологія як галузь сучасного наукового знання		
Тема 1.1. Значення конфліктології в системі сучасного наукового знання	2	
Тема 1.2. Конфлікт як соціально-психологічне явище	2	
Тема 1.3. Динаміка конфлікту. Стратегії поведінки в конфлікті	2	
РОЗДІЛ 2. Психологічні причини конфліктів та особистість		
Тема 2.1. Психологічні причини конфліктів	2	
Тема 2.2. Внутрішньо-особистісні конфлікти	2	
РОЗДІЛ 3. Конфлікти у різних сферах і формах взаємодії людей		
Тема 3.1. Міжособистісні конфлікти	4	
Тема 3.2. Конфлікти в суспільстві, в різних сферах взаємодії людей	6	
РОЗДІЛ 4. Психологія попередження та управління конфліктами		
Тема 4.1. Превентивна психологія конфлікту	4	
Тема 4.2. Психотехнології управління конфліктами	4	
Усього годин	28	

Теми практичних (семінарських) занять

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. Конфліктологія як галузь сучасного наукового знання		
Тема 1.1. Значення конфліктології в системі сучасного наукового знання	2	
Тема 1.2. Конфлікт як соціально-психологічне явище	2	
Тема 1.3. Динаміка конфлікту. Стратегії поведінки в конфлікті	4	
РОЗДІЛ 2. Психологічні причини конфліктів та особистість		
Тема 2.1. Психологічні причини конфліктів	2	
Тема 2.2. Внутрішньо-особистісні конфлікти	2	
РОЗДІЛ 3. Конфлікти у різних сферах і формах взаємодії людей		
Тема 3.1. Міжособистісні конфлікти	2	
Тема 3.2. Конфлікти в суспільстві, в різних сферах взаємодії людей	4	
РОЗДІЛ 4. Психологія попередження та управління конфліктами		
Тема 4.1. Превентивна психологія конфлікту	4	
Тема 4.2. Психотехнології управління конфліктами	4	
Усього годин	26	

Самостійна робота

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. Конфліктологія як галузь наукового знання		
Тема 1.1. Значення конфліктології в системі сучасного наукового знання	8	
Тема 1.2. Конфлікт як соціально-психологічне явище	8	
Тема 1.3. Динаміка конфлікту. Стратегії поведінки в конфлікті	6	
РОЗДІЛ 2. Психологічні причини конфліктів та особистість		
Тема 2.1. Психологічні причини конфліктів	8	
Тема 2.2. Внутрішньо-особистісні конфлікти	10	
РОЗДІЛ 3. Конфлікти у різних сферах і формах взаємодії людей		
Тема 3.1. Міжособистісні конфлікти	6	
Тема 3.2. Конфлікти в суспільстві, в різних сферах взаємодії людей	6	
РОЗДІЛ 4. Психологія попередження та управління конфліктами		

Тема 4.1. Превентивна психологія конфлікту	6	
Тема 4.2. Психотехнології управління конфліктами	6	
Усього годин	64	

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бандура А. М. Конфліктологія / А. М. Бандура, В. А. Друзь. – Харків: Фоліо, 1997. – 335с.
2. Ващенко І. В. Конфліктологія та теорія переговорів / І. В. Ващенко, М. І. Кляп. – К.: Знання, 2013. – 407 с.
3. Ващенко И. В. Общая конфликтология: Учеб. пособие / И. В. Ващенко. – Харьков: ХГУ, 2000. – 512 с.
4. Долинська Л. В. Психологія конфлікту : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Л. В. Долинська, Л. П. Матяш-Заяц. – К. : Каравела, 2010. – 303 с.
5. Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии / С. М. Емельянов. – 2-е изд., перераб. – СПб.: Питер, 2001. – 400 с.
6. Ложкін Г. В. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник / Г. В. Ложкін, Н. І. Повякель. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 416 с.
7. Русинка І. І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами: навч. посіб. / Іван Русинка ; М-во освіти і науки України. – К. : Професіонал, 2007. – 334 с.
8. Пірен М.І. Конфліктологія: Підручник / М. І. Пірен. – К.: МАУП, 2003. – 360 с.
9. Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів. Навч. посіб. / Т. П. Яхно, І. О. Куревіна. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

Додаткові:

1. Акцентуації характеру. Хрестоматія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / [уклад. В. С. Грушко]. – Тернопіль : Астон, 2008. – 350 с.
2. Андреев В. И. Конфликтология: искусство спора, ведения переговоров, разрешения конфликтов / В. И. Андреев. – Казань: СКАМ, 1992. – 138 с.
3. Бессемер Х. Медиация. Посредничество в конфликте / Х. Бессемер / пер. с нем. Н. В. Маловой. – Калуга: Духовное познание, 2004. – 176 с.
4. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб.: Питер, 2000. – 464 с.
5. Кузікова С. Б. Особливості соціально-психологічної адаптації та самооцінки раціональної поведінки в конфлікті майбутніх педагогів / С. Б. Кузікова, С. В. Пухно // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том XIV: Методологія і теорія психології. – Випуск 2. Київ – Ніжин. Видавець «ПП Лисенко М.М.», 2019. – С. 210-220.

6. Мельниченко Р. Г. Медиация: учебное пособие для бакалавров / Р. Г. Мельниченко. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2014. – 192 с.
7. Нагаєв В. М. Конфліктологія: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 198 с.
8. Пасько К. М. Конфліктна компетентність майбутніх вчителів як психологічна проблема / К. М. Пасько, С. В. Пухно // Психологічний часопис : збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка. – № 8. – Вип. 5. – Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2019. – С.190-208.
9. Пухно С. В. Стратегії поведінки в конфлікті першокурсників закладів вищої освіти / С. В. Пухно // Психологічний часопис : збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка. – № 3.– Вип. 23. – Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2019. – С. 194-210.
10. Хасан Б. И. Конструктивная психология конфликта / Б. И. Хасан. – СПб.: Питер, 2003. – 287 с.
11. Хорни К. Ваши внутренние конфликты / К. Хорни. – СПб: Лань, 1997. – 212 с.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи МОН України
2. Підручники з психології для вищої школи
3. Практикуми з психології
4. Словники та енциклопедії з психології
5. Зображувальна наочність – схеми та таблиці
6. Аудіо-наочність
7. Відео-наочність
8. Мультимедійні презентації
9. Сценарії ділових та рольових ігор
10. Роздатковий матеріал з психодіагностичних методик.